

THEODOR KLOBUČAR

Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva

theodor.klobucar@mzopu.hr

ZNAK ZAŠTITE OKOLIŠA REPUBLIKE HRVATSKE

Ključne riječi: *znak zaštite okoliša, životni ciklus proizvoda, uvjeti za dodjelu znaka, posebna mjerila za skupinu proizvoda,*

Sažetak

Cilj dodjele znaka zaštite okoliša je pružanje dokazive, točne i jednoznačne obavijesti o aspektima okoliša proizvoda i usluga. Dodjelom znaka nastoji se poticati potražnja za proizvodima i uslugama koji manje opterećuju okoliš, a time i mogućnost stalnog poboljšavanja okoliša na tržišnoj osnovi. U Hrvatskoj se znak zaštite okoliša dodjeljuje od 1993. godine. Zakonski okvir za dodjelu znaka su Zakon o zaštiti okoliša (Narodne novine br. 82/94 i 128/99) te Pravilnik o znaku zaštite okoliša (Narodne novine br. 64/96). Od 1993. godine, znak je dodijeljen za ukupno 23 proizvoda.

Dodjela znaka zaštite okoliša, kao potvrde «ekološke» prihvatljivosti proizvoda, prvotno je uvedena u Saveznoj Republici Njemačkoj 1977. godine. Po uzoru na njemački primjer, dodjela znaka zaštite okoliša uvodi se potom u više zemalja, a od 1993. godine Europske zajednice uvode zajednički znak za sve zemlje članice. Radi uspostave općih načela i jedinstvenog sustava obilježivanja proizvoda znakovima zaštite okoliša pripremljene su 2 međunarodne norme iz niza ISO 14020 koje utvrđuju opća načela i postupke.

I. UVOD

Osnovna je svrha znakova zaštite okoliša dati kupcima obavijesti o proizvodu ili usluzi s obzirom na njihov ukupni značaj za okoliš te pojedinačni aspekt okoliša. Znakovi zaštite okoliša mogu se naći na proizvodima, njihovim naljepnicama, pakiranju, brošurama i oglasima. Objavljivanjem dokazive, točne i jednoznačne obavijesti o aspektima okoliša proizvoda i usluga, nastoji se poticati potražnja za proizvodima i uslugama koji manje opterećuju okoliš, a time i mogućnost stalnog poboljšavanja okoliša na tržišnoj osnovi

Znak zaštite okoliša u Hrvatskoj dodjeljuje se od 1993. godine. Ministar tadašnjeg Ministarstva graditeljstva i zaštite okoliša donio je 16. veljače 1993. godine Pravila o dodjeli znaka zaštite okoliša. Tim pravilima utvrđeni su način i uvjeti dodjele znaka te grafički prikaz znaka (*slika 1.*). Usvajanjem Zakona o zaštiti okoliša 1994. godine, utvrđena je zakonska osnova dodjele znaka zaštite okoliša. 1996. godine usvojen je Pravilnik o znaku zaštite okoliša kojim se utvrđeni uvjeti i postupak za dobivanje znaka te preuzet postojeći grafički prikaz znaka. Jedna od bitnih sastavnica programa dodjele znaka zaštite okoliša je da je sudjelovanje dobrovoljno. Proizvođači sami odlučuju hoće li tržištu ponuditi ekološki prihvatljiviji proizvod i podnijeti zahtjev za dodjelu znaka zaštite okoliša.

Slika 1.

II. ZAKONSKI OKVIR DODJELE ZNAKA ZAŠTITE OKOLIŠA

a) Zakon o zaštiti okoliša (Narodne novine br. 82/94 i 128/99) [1]

Člankom 43., stavak 1. Zakona o zaštiti okoliša dodjela znaka zaštite okoliša definirana je na sljedeći način: «Proizvođačima proizvoda široke potrošnje osim namirnica, pića i farmaceutskih proizvoda, koji u proizvodnji, stavljanju u promet i/ili korištenju i postupanju s otpadom u odnosu na druge istovrsne proizvode bitno manje opterećuju okoliš od drugih istovrsnih ili srodnih proizvoda, radi priznanja dodjeljuje se znak zaštite okoliša».

Ta zakonska definicija utvrđuje da se pri dodjeli znaka zaštite okoliša sagledava cjelokupni životni ciklus proizvoda: od uvjeta i postupaka u proizvodnji do postupanja s iskorištenim proizvodom kada postane otpad.

Stavkom 2. istoga članka ovlašćuje se ministar da donese podzakonski akt kojim se utvrđuju postupak i uvjete za dobivanje i način dodjele znaka zaštite okoliša, opis znaka zaštite okoliša, upotrebu dodijeljenog znaka, sastav i način rada komisije, sudjelovanje institucija, društava, udruga i pojedinaca u postupku dodjele znaka zaštite okoliša, te kaznene odredbe za povredu odredaba toga propisa.

b) Pravilnik o znaku zaštite okoliša (Narodne novine br. 64/96) [2]

Pravilnikom o znaku zaštite okoliša utvrđeno je da se znak dodjeljuje proizvođačima proizvoda široke potrošnje za:

- proizvode koji u usporedbi s drugim istovrsnim ili srodnim proizvodima tijekom proizvodnje, stavljanja u promet i/ili uporabe i postupanja s njima nakon uporabe, kad postanu otpad, bitno manje opterećuju okoliš,
- proizvode koji su višekratno upotrebljivi,
- proizvode koji sadrže zamjenjive dijelove,
- proizvode čijom uporabom se smanjuju štetne emisije u okoliš,
- proizvode pri čijoj se proizvodnji racionalno iskorištavaju prirodni izvori.

Znak zaštite okoliša ne dodjeljuje se za namirnice, pića i farmaceutske proizvode. Znak se ne smije dodijeliti za proizvode koji sadrže opasne tvari, osim iznimno, ako prema važećim propisima koncentracije opasnih tvari nisu opasne za okoliš i zdravlje.

Odluku o dodjeli znaka zaštite okoliša za pojedini proizvod donosi Komisija za dodjelu znaka zaštite okoliša. Komisiju imenuje ministar zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva na mandat od dvije godine, i to od predstavnika: Ministarstva zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva; Državnog zavoda za normizaciju i mjeriteljstvo; predstavnika industrije, trgovine ili potrošača stručnih u zaštiti okoliša te predstavnika nevladinih udruga za zaštitu okoliša. Sukladno Pravilniku, administrativno-tehnički poslovi za rad Komisije obavljaju se u Ministarstvu zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva.

Sastav Komisije, kako je propisan Pravilnikom, osigurava sudjelovanje više zainteresiranih strana. Trenutno, Komisiju čine dva predstavnika ministarstva, predstavnik Državnog zavoda za normizaciju i mjeriteljstvo, predstavnik industrije te predstavnik udruge za zaštitu potrošača. Komisija je u svom radu nepristrana, te svoje odluke donosi na temelju vjerodostojnih i znanstveno utemeljenih dokaza.

Sukladno odredbama Pravilnika, pri donošenju odluke o dodjeli znaka zaštite okoliša Komisija mora voditi računa o utjecaju proizvoda na okoliš u svim fazama njegove proizvodnje, pri njegovoj uporabi i odlaganju. U tijeku postupka za dobivanje znaka zaštite okoliša Komisija može zatražiti stručno mišljenje od jedne ili više stručnih institucija. Stručno mišljenje udovoljava li proizvod propisanim uvjetima za dobivanje znaka zaštite okoliša izrađuje se na osnovi analize utjecaja proizvoda na okoliš u svim fazama njegove proizvodnje, uporabe i odlaganja.

Znak se za pojedini proizvod dodjeljuje najdulje na rok od tri godine. Ako proizvod za koje je znak dodijeljen, prestane udovoljavati uvjetima na osnovi kojih je dodijeljen, Komisija donosi odluku o oduzimanju znaka zaštite okoliša.

Znak zaštite okoliša smije biti otisnut samo na ambalaži proizvoda za koji je dodijeljen i smije se isticati za promidžbu samo onog proizvoda kojemu je dodijeljen. Znak se sastoji od dvije koncentrične kružnice. Najmanji promjer kružnice je 15mm. U gornjoj polovici znaka istaknuta je poruka «prijatelj okoliša», a u donjoj se polovici ispisuje tekst kojeg sastavlja Komisija, a kojim se objašnjava razlog dodjele znaka zaštite okoliša (slika 2.)

Slika 2.

III. UVJETI I POSTUPAK DODJELE ZNAKA ZAŠTITE OKOLIŠA

Znakovi zaštite okoliša, kako hrvatski tako i znakovi ostalih svjetskih programa dodjele, dodjeljuju se proizvodima koji zadovoljavaju skupinu prethodno utvrđenih uvjeta. Znak tako ukazuje na proizvode za koje je utvrđeno da imaju povoljniji utjecaj na okoliš unutar određene vrste proizvoda. Uvjeti za dodjelu znaka su *opći* i *posebni*.

a) opći uvjeti za dodjelu znaka zaštite okoliša

Opći uvjeti za dodjelu znaka zajednički su za sve proizvode tj. proizvođače. Oni se odnose na poštivanje propisa iz više područja te na uvjete tijekom proizvodnje. Proizvođač koji je podnio zahtjev za dodjelu znaka «Prijatelj okoliša» treba osigurati sljedeću dokumentaciju, kako bi se ocijenilo udovoljava li općim uvjetima:

- certifikat o kakvoći proizvoda (usklađenost s važećim normama),
- sigurnosno tehničke liste proizvoda i sirovina (prema europskoj smjernici),
- opis tehnološkog procesa,
- opis tehnoloških promjena ili odabira novih sirovina s ciljem smanjenja štetnog utjecaja na okoliš,
- usporedba proizvoda s ostalim sličnim proizvodima na tržištu,
- vodopravna dozvola lokacije te analiza otpadnih voda,
- analiza utjecaja proizvoda na vode utvrđivanjem: biorazgradljivosti, akutne toksičnosti na vodene organizme, oštećenja bakterija aktivnog mulja, sadržaja teških metala (prema europskim smjericama/DIN normama),
- rezultati ispitivanja radnog okoliša i oruđa za rad s povećanim opasnostima,
- podaci o potrošnji prirodnih resursa (voda, energija),
- opis načina zbrinjavanja otpada,
- analiza emisije onečišćenih tvari iz stacionarnih izvora,
- operativni plan intervencija u zaštiti okoliša.

Kako bi se ocijenilo udovoljava li proizvođač i proizvod općim uvjetima dodjele, u proizvodnim pogonima obavlja se nadzor (*audit*). Za obavljanje nadzora zadužena je stručna institucija – *Zavod za ispitivanje kvalitete roba* (ZIK). Sukladno Pravilniku o znaku zaštite okoliša, ZIK o obavljenom nadzoru sastavlja stručno mišljenje kojeg podnosi Komisiji za dodjelu znaka zaštite okoliša.

b) posebni uvjeti za dodjelu znaka zaštite okoliša

Posebni uvjeti za dodjelu znaka zaštite okoliša sadržani su u dokumenti koji se naziva *Posebna mjerila za skupinu proizvoda*. Posebna mjerila su kriteriji tj. prethodno utvrđeni uvjeti kojima neki proizvod mora udovoljiti da bi mu se dodijelio znak zaštite okoliša. Posebna mjerila usvaja Komisija za dodjelu znaka zaštite okoliša na prijedlog stručne institucije – ZIK-a.

Naziv "skupina proizvoda" podrazumijeva sve robe koje služe u slične svrhe i koje su istoznačne u smislu upotrebe i u smislu percepcije kod potrošača. Da bi se određena skupina proizvoda uvrstila u program dodjele znaka zaštite okoliša mora sadržavati značajan potencijal za postizanje poboljšanja stanja okoliša. Postavljenim uvjetima u posebnim mjerilima osigurava se selektivnost tj. ograničuje se krug proizvoda kojima se može dodijeliti znak. Selektivnost uvjeta za dodjelu znaka mora biti određena tako da se omogući postizanje maksimalnih potencijala za poboljšanja stanja okoliša. Pri

utvrđivanju uvjeta za dodjelu znaka treba uzeti u obzir tehničku i ekonomsku provedivost preinaka potrebnih za usklađivanje s postavljenim uvjetima.

U tablici 1. primjer je posebnih mjerila za skupinu: proizvodi od otpadnog papira:

Tablica 1.

C1-1 PROIZVODI OD OTPADNOG PAPIRA

Aspekti zaštite okoliša

Recikliranjem otpadnog papira smanjuje se ukupna količina papira i otpada uopće. Nadalje, to rezultira važnim smanjenjem opterećenja okoliša (zagađenja voda, potrošnja vode i energije). Znak zaštite okoliša dodjeljuje se proizvodima od otpadnog papira, koji zamjenjuju proizvode izrađene od primarnih sirovina.

Uvjeti

Znak zaštite okoliša može nositi reciklirani papir za grafičku uporabu i proizvodi načinjeni od otpadnog papira koji osim uvjeta pod točkom C1-0, zadovoljavaju ove uvjete:

- proizvodi moraju biti načinjeni 100% od otpadnog papira s odstupanjem od 5%.
- reciklirani papir mora sadržavati najmanje 51% otpadnog papira niže kakvoće (sortirani miješani otpadni papir, oslojeni karton s najmanje 70% valovitog kartona, sivi i miješani karton, brošure, knjige, magazini, telefonski imenici, katalozi i časopisi) i srednje kakvoće (kopirni papir, dnevne novine, kartonske kutije bez sivog kartona, oslojeni karton iz proizvodnje kartonske ambalaže i vrste sa sadržajem krafta-sulfatne celuloze).
- u proseku proizvodnje papira ne smiju se rabiti sredstva za izbjeljivanje na bazi klora i EDTA (etilen-diamin-tetraoctena kiselina).
- proizvodi načinjeni od otpadnog papira mogu u ograničenim količinama sadržavati neku od opasnih tvari. Opasne tvari mogu se tretirati kao aditivi ili onečišćenja ako ih ima u sljedećim koncentracijama:
 - 0.1% za otrovne supstancije, i
 - 1.0% za štetne, korozivne ili iritirajuće supstancije.

NAPOMENA: U slučajevima za koje ne postoje propisi u Republici Hrvatskoj, postupat će se prema smjernicama EZ iz tog područja (67/548/EEC i 88/379/EEC).

Stručna institucija – ZIK, u svom stručnom mišljenju kojeg podnosi Komisiji za dodjelu znaka iznosi ocjenu o tome udovoljava li proizvod za koje je podnesen zahtjev za dodjelu znaka uvjetima iz posebnih mjerila za određenu skupinu proizvoda.

c) Postupak dodjele znaka zaštite okoliša

- Proizvođač podnosi pisanim putem Ministarstvu zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva zahtjev za dodjelu znaka zaštite okoliša Republike Hrvatske. Na sjednici Komisije za dodjelu znaka zaštite okoliša razmatra se pristigli zahtjev te se zavisno od raspoloživih podataka odlučuje o :
 - a) nastavku postupka:
 - prosljeđivanjem zahtjeva stručnoj instituciji radi izrade stručnog mišljenja / posebnih mjerila za novu skupinu proizvoda,
 - molbom podnositelju zahtjeva da dostavi dodatne podatke,

b) odbijanju zahtjeva zbog neosnovanosti.

- Ako za proizvod koji je predmet zahtjeva za dodjelu znaka zaštite okoliša ne postoje posebna mjerila, stručna institucija najprije izrađuje prijedlog posebnih mjerila za skupinu proizvoda kojoj taj proizvod pripada. Komisija za dodjelu znaka zaštite okoliša usvaja posebna mjerila.
- Radi izrade stručnog mišljenja stručna institucija uspostavlja vezu s podnositeljem zahtjeva te dogovara nadzor (*audit*) poduzeća. Nakon prikupljanja i obrade svih podataka te provedbe potrebnih ispitivanja, obavlja se provjera zahtjeva navedenih u posebnim mjerilima te se izrađuje stručno mišljenje.
- Komisija donosi odluku o dodjeli znaka zaštite okoliša ocjenjujući usklađenost proizvoda sa zahtjevima iz Pravilnika o znaku zaštite okoliša, s važećim zakonima i normama (opći uvjeti), s posebnim mjerilima za odgovarajuću skupinu proizvoda te sa stručnim mišljenjem stručne institucije.

IV. DODJELA ZNAKA ZAŠTITE OKOLIŠA U PRAKSI

Trenutno, pravo korištenja znaka zaštite okoliša ima 14 proizvoda. Od 1993. godine, znak je dodijeljen za ukupno 23 proizvoda (tablica 2.). U tih 11 godina dodjele, 17 zahtjeva za dodjelu znaka odbijeno je kao neosnovano, a za 13 proizvoda proizvođači su sami odustali od svojih zahtjeva. Trenutno je u postupku ocjene za dodjelu znaka 7 proizvoda.

Tablica 2.

Br.	Proizvodi koji trenutno imaju pravo korištenja znaka	Proizvođač
1.	<i>“Felina” higijenska stelja za kućne ljubimce “bez opasnih tvari”</i>	Petrokemija d.d. Tvornica glina, Kutina, Avenija Vukovar 4
2.	<i>podlošci za jaja “od 100% otpadnog papira”</i>	HartmannBilokalnik d.o.o., Koprivnica, Dravska bb
3.	<i>“Ivadis 100” sredstvo za emulgiranje i dispergiranje ulja na vodi “bez opasnih tvari”</i>	Ivasim d.d., Ivanić Grad, Industrijska cesta 4
4.	<i>BIOSIM «ulje biljnog porijekla»</i>	Ivasim d.d., Ivanić Grad, Industrijska cesta 4
5.	<i>“Multifund” vodeno disperzivni premaz “manje štetnih tvari”</i>	Media Commerce, Umag, Tribje 21
5.	<i>povratni kontejner iz plastike</i>	Okiroto d.d., Pregrada, Pregrada vrhi 124
6.	<i>Geosintetici «pridonosi zaštiti okoliša»</i>	Werkos d.o.o. Gundulićeva 30, Osijek
7.	<i>vuneni tepisi i tapiserije «manje onečišćujućih tvari»</i>	Dorateks d.o.o. Zagreb, Draškovićeve 31

8.	INA BIOMA EP 00 biorazgradivo sintetičko mazivo	Maziva Zagreb d.o.o., Radnička c. 175, Zagreb
9.	INA BIOMA EP2 biorazgradivo sintetičko mazivo	Maziva Zagreb d.o.o., Radnička c. 175, Zagreb
10.	Eko-potpaljivač vatre «bez opasnih tvari»	«Kuki-Pal» obrt, Špoljarska 14, Koprivnica
11.	Podofix ljepljivo na vodenoj osnovi «bez štetnih otapala»	Karbon Nova d.o.o., Maršala Tita 94, Zaprešić
12.	Ekoflor vodeno disperzivni polimerni premaz “manje štetnih tvari»	Karbon Nova d.o.o., Maršala Tita 94, Zaprešić
13.	BIOSIM «ulje biljnog porijekla»	Ivasim d.d., Ivanić Grad, Industrijska cesta 4
14.	obnovljena toner kasete	Majur d.o.o., Zagreb, Fallerovo šetalište 20
	Proizvodi kojima je isteklo pravo korištenja znaka	Proizvođač
15.	Biolancol -biljno ulje za podmazivanje lanaca motornih pila	INA d.d. Rafinerija Zagreb
16.	Ugljični dioksid iz fermentacijskog otpada	Montmontaža d.d. Zagreb
17.	Bel-briket od 100% otpadnog drva	Belišće d.d.
18.	Platneni ručnik s nosačem	Majur d.o.o., Zagreb
19.	Ekopal -sredstvo za potpalu vatre bez opasnih tvari	Bilokalnik IPA d.d., Koprivnica
20.	Papirna vreća od nebijeljenog “kraft papira”	Ekovreća d.o.o., Valpovo
21.	Spremnik za rabljeno ulje	Bohm d.o.o., Zagreb
22.	Dimnjaci usuglašeni s načelima zaštite okoliša	Schiedel d.o.o., Golubovec,
23.	Žigice bez otrovnih tvari	Drava d.d., Osijek

Program dodjele znaka zaštite okoliša potrebno je unaprijediti, i to na nekoliko razina:

Sam sustav dodjele znaka, tj. zakonodavni okvir potrebno je unaprijediti na način da se omogući dodjela znaka i za usluge. Mnogi svjetski programi dodjeljuju svoje znakove i za proizvode i za usluge. Program dodjele znaka zaštite okoliša Europske unije prošle je godine usvojio posebna mjerila za uslugu turističkog smještaja. Taj vid eko-označivanja bilo bi vrlo korisno primijeniti i u Hrvatskoj. Kako bi se to postiglo, potrebne su izmjene članka 43. Zakona o zaštiti okoliša koji trenutno ograničava dodjelu znaka izričito na proizvode. Također, Pravilnik o znaku zaštite okoliša potrebno je unaprijediti na način da se preuzmu određeni postupci i metode koje su propisane Uredbom (EC) br. 1980/2000 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. srpnja 2000. o revidiranom programu dodjele znaka zaštite okoliša Zajednice. Ta se Uredba odnosi na znak zaštite okoliša

European Flower koji se dodjeljuje na nivou EU i koji koegzistira s nacionalnim programima dodjele znakova zemalja članica.

Očigledno je da poznavanje značenja znaka zaštite okoliša nije dovoljno, kako u široj javnosti tj. kupcima, tako i širem krugu proizvođača. U tom svjetlu potrebno je osigurati veću obaviještenost tj. prisutnost znaka u medijima i u profesionalnim krugovima.

Prije nekoliko godina provedena je anketa među tvrtkama čijim je proizvodima dodijeljen znak. Opća ocjena tvrtki koje su sudjelovale u anketnom ispitivanju mogla bi se svesti na sljedeće: "Smatramo da je znak zaštite okoliša mjerilo potvrđivanja kvalitete, međutim efekti u smislu ostvarene prodaje su neznatni». U tablici 3. daje se pregled dijela anketnih pitanja i odgovora:

Tablica 3.

Proizvođač (šifra)	Ocjena utjecaj znaka na prodaju Vašeg proizvoda	Jesu li Vaši poslovni partneri upoznati sa značenjem znaka na Vašem proizvodu	Postoje li u Hrvatskoj kupci koji će redovno tražiti/odabrati ekološki prihvatljiv proizvod
B01	donekle prisutan	tek pojedinci	mali broj
I02	osjetan	tek pojedinci	mali broj
O03	zanemarivo	tek pojedinci	ne
M04	donekle prisutan	ne razlikuju proizvoljne oznake tipa "bio" "eko" od znaka «Priatelj okoliša» kojeg dodjeljuje nepristrana institucija	mali broj
S05	donekle prisutan	širi krug poslovnih partnera	ne
K06	donekle prisutan	tek pojedinci	mali broj
P07	donekle prisutan	tek pojedinci	ne

V. MEĐUNARODNI ASPEKT DODJELE ZNAKA ZAŠTITE OKOLIŠA

Prvi program dodjele znaka zaštite okoliša u svijetu ustanovljen je 1997. godine u SR Njemačkom na poticaj saveznog i pokrajinskih ministara zaštite okoliša (slika 3.). Dodjela znaka zaštite okoliša, kao instrumenta kojim nepristrana institucija ocjenjuje ekološku prihvatljivost proizvoda uspostavljen je kao odgovor na sve češće proizvoljne oznake na proizvodima tipa «bio», «eko», «natural» i sl. Te oznake kupcu ne pružaju vjerodostojnu informaciju budući je nepoznato na temelju kojih kriterija se pripisuju nekom proizvodu. Za dodjelu znaka zaštite okoliša, kako je prvotno osmišljen u Njemačkoj, potrebno je udovoljiti unaprijed postavljenim kriterijima, a udovoljavanje kriterijima ocjenjuje nepristrana institucija. To načelo kasnije su prihvatili i ostali programi dodjele znakova zaštite okoliša koji su se počeli pojavljivati u svijetu (Kanada, Japan,

Indija Australija, Brazil, SAD, Singapur...). Velik dio programa dodjele znakova zaštite okoliša nije vezan uz ministarstva okoliša ili druge državne institucije. U tim se slučajevima radi o neprofitnim organizacijama koje su uspjele nametnuti svoj znak zaštite okoliša kao vjerodostojan i prihvatljiv kupcima i proizvođačima.

Znakovi zaštite okoliša dodjeljuju se danas u više europskih zemalja (Danska, Norveška i Švedska dodjeljuju zajednički znak *Nordic Swan* – slika 4., nacionalne znakove imaju Češka, Slovačka, Mađarska, Španjolska...), a dodjeljuje se i zajednički znak na razini Europske unije koji je ustanovljen 1993. godine. U programu dodjele znaka EU (slika 5.) sudjeluju sve zemlje članice sukladno Uredbi (EC) br. 1980/2000 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. srpnja 2000. o revidiranom programu dodjele znaka zaštite okoliša Zajednice. Tom Uredbom utvrđeno je kako se postojeći programi dodjele kao i novi programi dodjele znaka zemalja članica mogu i nadalje provoditi, ali je potrebno osigurati koordinaciju između nacionalnih i programa EU kako bi se promicao zajednički cilj - održiva potrošnja.

Razvoj programa dodjele znaka EU-a usporediv je s nekim od poznatijih europskih programa. Do 1996. godine, u četiri godine primjene programa EU-a, ustanovljeno je 10 skupina proizvoda, a znak je dodijeljen za 45 proizvoda. Slične rezultate u početnom periodu imali i neki drugi programi dodjele znaka. (njemački *Der Blaue Engel*, skandinavski *Nordic Swan*.)

Danas oko 300 proizvoda nosi znak *European Flower*. U pojedinim zemljama *European Flower* je još uvijek manje prepoznatljiv od nacionalnih znakova zaštite okoliša. To pogotovo vrijedi za Njemačku u kojoj je program dodjele znaka zaštite okoliša najrazvijeniji o čemu svjedoči i podatak da se taj znak nalazi na oko 4000 proizvoda.

Slika 3.

Njemački znak zaštite okoliša
– *Der Blaue Engel*

Slika 4.

Zajednički skandinavski znak
– *Nordic Swan*

Slika 5.

Znak zaštite okoliša EU –
European Flower

Neki od programa dodjele znakova zaštite okoliša udruženi su u svjetsko udruženje GEN- *Global Ecolabelling Network*. [3] GEN je osnovan 1994. godine s ciljem promidžbe i razvoja dodjele znaka zaštite okoliša. GEN potiče razmjenu informacija među članicama, širenje informacija u javnosti te, dugoročno, usklađivanje raznih programa dodjele znaka zaštite okoliša. Pored toga GEN zastupa interese programa dodjele znaka zaštite okoliša u raznim međunarodnim forumima (npr.

ISO – *International Organization for Standardization*). Hrvatska, tj. Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva dugogodišnji je član GEN-a.

Dodjela znakova zaštite okoliša predmet je i dvije ISO norme koje su donesene radi uspostave općih načela i jedinstvenog sustava obilježivanja proizvoda. To su ISO 14020 *Znakovi i izjave zaštite okoliša – Opća načela* te ISO 14024 *Znakovi i izjave zaštite okoliša - Obilježavanje znakovima zaštite okoliša tip I - Načela i postupci*.

Norma ISO 14020 utvrđuje osnovna načela i ciljeve razrade i uporabe znakova i izjava zaštite okoliša, koja služe kao osnova za pripremu međunarodnih uputa i norma o izjavama i tvrdnjama o zaštiti okoliša. U načelima se navodi kako znakovi i izjave zaštite okoliša moraju biti točni, dokazivi, relevantni i ne smiju biti zbunjujući te ostale preporuke kojima se osigurava vjerodostojnost oznaka.

Norma ISO 14024 odnosi se na programe obilježivanja znakovima zaštite okoliša tip I kod kojih se znakovi zaštite okoliša dodjeljuju proizvodima koji zadovoljavaju skupinu prethodno utvrđenih uvjeta – odnosi se, dakle na znakove zaštite okoliša prikazane u ovom radu. Norma utvrđuje načela i postupke za razradu programa obilježivanja znakovima zaštite okoliša tip I, uključujući odabir vrste proizvoda, mjerila zaštite okoliša za proizvod i značajke namjene proizvoda. [4]

LITERATURA:

- [1] Zakon o zaštiti okoliša (Narodne novine br. 82/94 i 128/99)
- [2] Pravilnik o znaku zaštite okoliša (Narodne novine br. 64/96)
- [3] www.gen.gr.jp
- [4] Ljerka Flegar, dipl. ing., Državni zavod za normizaciju i mjeriteljstvo, Izlaganje na okruglom stolu: *Označivanje proizvoda i usluga znakovima u funkciji zaštite okoliša, zdravlja i sigurnosti*, Vodice, 1. do 3. lipnja 2001